

УДК [342.951:347.775](477)

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.6.1.29>

УДОСКОНАЛЕННЯ ОХОРОНИ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ ТА КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ ДЛЯ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКЕ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩЕ

Кравченко Олександр Миколайович,

кандидат юридичних наук, докторант Національного університету
біоресурсів і природокористування України

Актуальність наукового доробку пов'язана з необхідністю захисту інформації з обмеженим доступом юридичним та фізичними особам, а саме комерційної таємниці та конфіденційної інформації в Україні для інтеграції в Європейське бізнес-середовище. Встановлено про необхідність відмінності між юридичними поняттями «конфіденційна інформація» та «комерційна таємниця» в Україні. Це питання можна вирішити, прибравши згадки про юридичну особу в законодавчому визначенні конфіденційної інформації в Україні. А саме – сформулювати визначення «конфіденційна інформація», наприклад, так: конфіденційна інформація – інформація, що має цінність для фізичної особи, в тому числі інформація про сімейні секрети фізичної особи, ділова інформація фізичної особи, інша інформація про фізичну особу, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

Наукова робота зумовлена станом механізмів реалізації державної політики та законодавства України у сфері охорони комерційної таємниці, для інтеграції в Європейське бізнес-середовище, пошуку напрямів удосконалення правових та інституційних механізмів охорони комерційної таємниці, а також порівняння наявних нормативно-правових документів з метою удосконалення законодавчої бази України до Європейських стандартів. Сьогодні суттєвою прогалиною правового регулювання комерційної таємниці залишається правова невизначеність змісту інформації, яка може вважатись у якості досліджуваного об'єкта права інтелектуальної власності.

Щодо комерційної таємниці в Україні: прийняти Закон України «Про комерційну таємницю» на прикладі, який ми пропонували в наших попередніх працях, де чітко сформулювати визначення комерційної таємниці та інші аспекти охорони. Визначено та охарактеризовано сучасні підходи до охорони та захисту комерційної таємниці як окремого виду таємної інформації в Україні. Підкреслюється ключова роль комерційної таємниці як своєрідного інституту ринкової економіки, яка полягає в забезпеченні економічної безпеки окремого об'єкта від різноманітних загроз і посягань, забезпечуючи його конкурентоспроможність.

Ключові слова: комерційна таємниця, конфіденційна інформація, комерційна цінність, інформація, охорона, суб'єкт господарювання.

Kravchenko Olexandr. Improving the protection of trade secrets and confidential information in Ukraine for integration into the European business environment

The relevance of the scientific work is related to the need to protect information with limited access to legal entities and individuals, namely trade secret and confidential information in Ukraine for integration into the European business environment. The necessity of distinguishing between the legal concepts of 'confidential information' and 'trade secret' in Ukraine has been established. This issue can be resolved by removing references to a legal entity in the legislative definition of confidential information in Ukraine. Namely, formulate the definition of 'confidential information', for example, as follows: confidential information – information that has value for an individual, including information about family secrets of an individual, business information

of an individual, other information about an individual, access to which is limited by an individual and which may be distributed in a specified manner at its discretion in accordance with the conditions stipulated by it.

The scientific work is determined by the state of mechanisms for the implementation of state policy and legislation of Ukraine in the field of trade secret, protection for integration into the European business environment. Searching for ways to improve legal and institutional mechanisms for the protection of trade secret, as well as comparing existing legal documents with the aim of improving the legislative framework of Ukraine to European standards. Today, a significant gap in the legal regulation of trade secret remains the legal uncertainty of the content of information that can be considered as a researched object of intellectual property law.

Regarding trade secret in Ukraine: adopt the Law of Ukraine 'On Trade Secret' based on the example we proposed in our previous works, where the definition of trade secret and other aspects of protection are clearly formulated. Modern approaches to the protection and protection of trade secret, as a separate type of secret information in Ukraine, are defined and characterized. The key role of trade secret as a kind of institution of the market economy is emphasized, which consists in ensuring the economic security of a separate object from various threats and encroachments, ensuring its competitiveness.

Key words: *trade secret, confidential information, commercial value, information, protection, business entity.*

Ціллю наукової статті є науково-теоретичне обґрунтування і розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності організаційно-правових механізм охорони комерційної таємниці (КТ) та конфіденційної інформації (КІ) в Україні, а саме для успішної інтеграції України в Європейське бізнес-середовище. Метою також є встановлення відмінності між комерційною таємницею та конфіденційною інформацією в Україні. Важливий акцент у науковій статті зроблено на визначенні адміністративної відповідальності у сфері забезпечення правової охорони комерційної таємниці та конфіденційної інформації в Україні.

Методологічною основою роботи є сукупність таких методів дослідження: логіко-семантичний – для удосконалення понятійно-категоріального апарату, зокрема, юридичних термінів «комерційна таємниця» та «конфіденційна інформація»; компаративного аналізу – для зіставлення концепцій щодо сутності та розвитку правової охорони комерційної таємниці та конфіденційної інформації в Україні, як інформаційно-правових, так і адміністративно-правових аспектів; формально-юридичний – для розкриття системи норм права України, а також аналізу законодавства Європейського Союзу та США, пов'язаного із правовою охороною КТ та КІ; порівняльно-правовий – для дослідження правових та організаційних засад охорони комерційної таємниці суб'єктів

господарювання, а також конфіденційної інформації фізичних осіб в Україні.

Вдосконалення законодавства України у сфері правової охорони конфіденційної інформації зумовлене в першу чергу захистом інформації про фізичну особу. Інформації, яка має цінність для фізичних осіб, іншої цінної інформації, що стосується фізичної особи, в тому числі сімейні секрети та інша інформація про фізичну особу, яку фізична особа має бажання захистити від витоку та розголошення. Окремий акцент в дослідженні робиться на удосконаленні юридичних понять: «конфіденційна інформація»; «комерційна таємниця». Зроблено висновок, що, незважаючи на доволі розгалужену систему нормативно-правового забезпечення у сфері захисту комерційної таємниці, суттєвою прогалиною законодавчого регулювання у цій сфері виступає відсутність профільного Закону України «Про комерційну таємницю». У законі про комерційну таємницю слід чітко сформулювати всі необхідні для суб'єкта господарювання правила охорони й захисту комерційної таємниці підприємств, установ та організацій в Україні.

Прагненням наукової роботи є науково-теоретичне обґрунтування відмінності між комерційною таємницею та конфіденційною інформацією в Україні, а також розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення законодавства у вказаній тематиці нашої розвідки.

Задум наукової розвідки зумовлений станом механізмів реалізації державної політики та законодавства України у сфері охорони КТ та КІ для євроінтеграції, пошуку напрямів удосконалення правових та інституційних механізмів охорони комерційної таємниці та конфіденційної інформації, а також порівняння наявних нормативно-правових документів з метою удосконалення законодавчої бази України. Сьогодні суттєвою прогалиною правового регулювання комерційної таємниці залишається правова невизначеність змісту інформації, яка може вважатись у якості досліджуваного об'єкта права інтелектуальної власності.

Зазначимо, що парламент Німеччини у березні 2019 року прийняв закон, що стосується охорони комерційної таємниці, де реалізує Директиву (ЄС) 2016/943 Європейського парламенту в тому числі про охорону комерційної таємниці [1]. У Швеції є спеціальний закон – Закон про правову охорону торгових секретів.

Нами був запропонований проект Закону України «Про комерційну таємницю», який відповідає сучасним загрозам КТ в тому числі у випадку АТО або бойових дій чи під час інших спеціальних операцій. У статті 15 нашого проекту вказано, що під час дій щодо охорони комерційної таємниці при проведенні АТО або при бойових діях, а також під час інших спеціальних операцій власник комерційної таємниці на власний розсуд, але в межах законодавства України вирішує, які дії потрібно проводити щодо охорони комерційної таємниці. Обов'язок у сприянні суб'єктам господарювання щодо охорони комерційної таємниці при проведенні АТО або при бойових діях, а також інших спеціальних операцій покладається на Службу безпеки України та інші правоохоронні органи України. У разі заподіяння суб'єкту господарювання збитків шляхом витоку інформації, що становить комерційну таємницю з органів, які уповноважені здійснювати певні дії щодо охорони комерційної таємниці при проведенні АТО або бойових діях, а також при інших спеціальних операціях збитки відшкодовуються винними органами [2, дод. А].

Далі проаналізуємо законодавчу базу України щодо КТ та КІ, яка існує наразі. У відповідності до ст. 21 Закону України

«Про інформацію» інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація. Конфіденційною вважається інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом [3].

У ст. 7 Закону України «Про доступ до публічної інформації» вказано, що конфіденційна інформація – це інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов [4].

Розпорядники інформації, визначені ч. 1 ст. 13 цього закону, які володіють конфіденційною інформацією, можуть поширювати її лише за згодою осіб, які обмежили доступ до інформації, а за відсутності такої згоди – лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [4].

У ст. 8 Закону України «Про доступ до публічної інформації» подано визначення таємної інформації як інформації, доступ до якої обмежується відповідно до ч. 2 ст. 6 цього закону, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству й державі. Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську, розвідувальну таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу передбачену законом таємницю, в тому числі комерційну таємницю [4].

Аналіз інформаційного законодавства України свідчить, що КІ = це вид інформації з обмеженим доступом, а КТ = це одна із таємниць таємної інформації, що є видом інформації з обмеженим доступом.

Визначення комерційної таємниці міститься в Цивільному кодексі України (ЦКУ) [5], а також у Господарському кодексі України (ГКУ) [6], але, на наш погляд, потребує удосконалення. У ст. 505 ЦКУ зазначено, що КТ є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових

частин є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію [5]. У ст. 162 ГКУ вказано, що суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володільць інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності [6].

Юридичні терміни на кшталт «володільць КТ» (ГКУ) [6], «особа» (ЦКУ) [5], на наш погляд, потрібно замінити на термін «власник КТ», як ми і запропонували в проєкті Закону України «Про комерційну таємницю» [2, дод. А].

У ст. 505 ЦКУ вживається термін «особа», але не зрозуміло, яку «особу» має на увазі законодавець, а саме: юридичну особу чи фізичну особу. На нашу думку, потрібно чітко зазначити в ст. 505 ЦКУ, що саме юридична особа й сформулювати його, наприклад, так: КТ є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових частин є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих юридичною особою, яка законно контролює цю інформацію.

В ст. 162 ГКУ зазначено, що суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володільць інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності [6]. Тут, окрім не зовсім коректного

(на нашу думку) терміна «володільць КТ» (змінити на «власник КТ»), потрібно прибрати згадки про конфіденційність, адже конфіденційна інформація – це інформація про фізичну особу, а не юридичну особу. І сформулювати визначення КТ у ст. 162 ГКУ, наприклад, так: суб'єкт господарювання, що є власником технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а власник інформації вживає належних заходів до її охорони.

Проаналізувавши законодавство України щодо конфіденційної інформації та комерційної таємниці, можемо зазначити таке:

1. Власник інформації, яка має комерційну цінність, сам визначає на власний розсуд, чи буде інформація, що має комерційну цінність, належати до КТ, чи буде КІ.

2. Власник інформації, яка має комерційну цінність, встановлює заходи захисту цієї інформації та інші аспекти, пов'язані з охороною вказаної інформації (організаційні, юридичні, технічні).

3. Власник інформації, яка має комерційну цінність, встановлює терміни засекречування, коло осіб, які можуть бути ознайомлені з вказаною інформацією (на договірних засадах), та терміни припинення охорони та захисту (КТ або КІ).

Потрібно звернути увагу на віднесення інформації до КТ, яка має комерційну цінність фізичними особами підприємцями (ФОП). З нашої точки зору, інформацію, яка має комерційну цінність, ФОП потрібно віднести до КТ, а не до КІ.

Підсумовуючи розгляд різниці між КІ та КТ, пропонуємо на законодавчому рівні чітко відокремити їх. Аналіз свідчить, що нині різниці практично немає, а власник комерційно цінної інформації самостійно визначає, де КІ, а де КТ. З нашої точки зору, КІ – це секретна інформація, що стосується фізичної особи, КТ – це секретна інформація, що стосується юридичних осіб, підприємств, установ та організацій, ФОП, яка має комерційну цінність, що позитивно впливає на прибуток суб'єктів господарювання.

Законодавцю потрібно виключити з визначення конфіденційної інформації згадки про юридичну особу й сформулювати його, наприклад, так:

конфіденційна інформація – інформація, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

У попередніх наукових працях нами були розкриті такі аспекти щодо охорони КТ в Україні:

1) суб'єкти та їх повноваження щодо охорони КТ в Україні [7, с. 133–156];

2) нормативно-правові заходи забезпечення КТ в Україні [8, с. 82–89];

3) структура правовідносин у сфері охорони КТ в Україні [9, с. 137–145].

Потрібно оновлювати і періодично переглядати перелік відомостей, що не становлять КТ в Україні, а саме постанову Кабінету Міністрів України (КМУ) № 611 [10]. Для того, щоб суб'єкти господарювання в Україні мали змогу ефективно протистояти сучасним загрозам та викликам. Також чітко розуміти, що є комерційною таємницею підприємства, установи чи організації, ФОП, а що не може бути нею.

З огляду на загальновідомі факти в теорії адміністративного права, а також враховуючи предмет нашої розвідки, можемо стверджувати, що адміністративно-правові норми у сфері охорони КТ та КІ в Україні врегульовують відносини між:

1) суб'єктами, які здійснюють адміністративно-правові заходи щодо охорони КТ або КІ в Україні, та суб'єктами, які винні у вчиненні адміністративного проступку, пов'язаного із порушенням права на КТ або КІ;

2) вищестоящими та нижчестоящими органами та посадовими особами суб'єктів, які здійснюють адміністративно-правові заходи щодо охорони КТ або КІ в Україні, а також заходи адміністративного примусу в результаті порушення права на КТ або КІ;

3) суб'єктами, які здійснюють адміністративно-правові заходи щодо охорони КТ або КІ в Україні, та суб'єктами, права на КТ або КІ яких порушені.

Як бачимо, визначальною ознакою адміністративно-правових відносин у сфері охорони КТ або КІ в Україні є наявність такого обов'язкового учасника цих пра-

вовідносин, як суб'єкт державного управління, що уповноважений здійснювати охорону КТ або КІ в Україні, а також заходи адміністративного примусу в результаті порушення права на КТ або КІ.

Водночас з огляду на визначені в теорії адміністративного права ознаки адміністративно-правових відносин необхідно встановити риси адміністративно-правових відносин саме у сфері охорони КТ та КІ в Україні.

Враховуючи загальновідомий факт, що адміністративно-правові відносини врегульовані нормами адміністративного права, можемо визначити першу ознаку адміністративно-правових відносин у сфері охорони КТ або КІ в Україні.

1. Адміністративно-правові відносини у сфері охорони КТ та КІ в Україні врегульовані нормами адміністративного права. Вони виникають та здійснюються виключно на основі адміністративно-правових норм, що утворюють певну систему законодавства у сфері охорони КТ або КІ в Україні. Найважливішими актами, що містять адміністративно-правові норми у сфері КТ або КІ в Україні, є Конституція України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України, Положення про Державну фіскальну службу України, Закон України «Про Антимонопольний комітет України», Закон України «Про захист персональних даних».

2. Метою адміністративно-правових відносин у сфері охорони КТ або КІ в Україні є охорона та захист прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері, що досліджується.

3. Як вже було зазначено, однією із сторін адміністративно-правових відносин у сфері охорони КТ або КІ в Україні завжди є суб'єкт державного управління. При цьому цей суб'єкт уповноважений здійснювати охорону та захист КТ або КІ в Україні, а також заходи адміністративного примусу в результаті порушення права на КТ або КІ.

4. Як вже було наголошено, вони виникають між суб'єктами, які здійснюють охорону і захист КТ або КІ в Україні, та суб'єктами, які винні у вчиненні адміністративного проступку, пов'язаного із

порушенням права на КТ або КІ, між фізичними або юридичними особами, права яких порушені, та суб'єктами публічної адміністрації, а також між вищестоящими та нижчестоящими органами та посадовими особами суб'єктів, які здійснюють охорону і захист КТ або КІ в Україні.

5. Визначальною ознакою адміністративно-правових відносин у сфері охорони КТ або КІ в Україні є їх публічна природа, тобто вони можуть виникати з ініціативи кожної із сторін незалежно від волевиявлення.

6. Зазначені відносини характеризуються тим, що виникають у зв'язку зі здійсненням органами публічної адміністрації своїх управлінських функцій, тобто у процесі виконавчо-розпорядчої діяльності.

Таким чином, на основі вищевикладеного можемо зазначити, що адміністративно-правові відносини у сфері охорони КТ або КІ в Україні – це суспільні відносини, що врегульовані нормами адміністративного права, які виникають між суб'єктами охорони і захисту КТ або КІ в Україні і винними у вчиненні адміністративного проступку в зазначеній сфері, між фізичними або юридичними особами, права яких порушені, та суб'єктами публічної адміністрації, а також між вищестоящими та нижчестоящими органами публічної адміністрації з метою забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері, що пов'язана зі здійсненням прав і обов'язків у сфері охорони і захисту КТ або КІ.

Водночас у контексті нашої розвідки не можна обійти увагою таке важливе питання, як визначення структури адміністративно-правових відносин у сфері охорони КТ або КІ в Україні.

Так, у теорії адміністративного права загальновідомо, що складовими елементами адміністративно-правових відносин є такі елементи: суб'єкти, об'єкти та юридичні факти. При цьому зазначені елементи є взаємопов'язаними. Слід також зауважити, що у структурі адміністративно-правових відносин виділяють також такий елемент, як зміст зазначених відносин.

Що стосується зазначених структурних елементів адміністративно-правових відносин, то слід зупинитися на головному з них – суб'єктах, оскільки без наявних суб'єктів будь-які відносини неможливі,

в тому числі й адміністративно-правові відносини у сфері охорони КТ або КІ в Україні.

З урахуванням предмета нашої розвідки зазначимо, що до суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері охорони КТ або КІ в Україні належать:

1. Суб'єкти, на яких закон покладає обов'язок здійснювати охорону КТ або КІ. До них передусім належать органи державної виконавчої влади та виконавчих органів місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та інші суб'єкти, наділені адміністративно-управлінськими функціями (владними повноваженнями).

Серед суб'єктів владних повноважень, що стосуються охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці, слід виділити такі: Кабінет Міністрів України, Міністерство юстиції України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство культури та інформаційної політики, Антимонопольний комітет України, органи внутрішніх справ, зокрема органи Національної поліції, Державну фіскальну службу України, Службу безпеки України.

2. Суб'єкти винні у вчиненні адміністративного проступку, пов'язаного з порушенням права на охорону, зокрема, КТ або КІ в Україні.

Так, адміністративним законодавством передбачено відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, в тому числі і на комерційну таємницю (ст. 51-2 КУпАП), недобросовісну конкуренцію, одним із проявів якої є отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також іншої конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншому суб'єкту господарювання (ст. 164-3 КУпАП) [11].

При цьому слід зазначити, що законодавець на законодавчому рівні визначає такі поняття, як неправомірне збирання комерційної таємниці, розголошення комерційної таємниці, схилення до розголошення комерційної таємниці, неправомірне використання комерційної таємниці.

Отже, зауважимо, що у разі вчинення особою вищезазначених протиправних діянь вона притягується до відповідальності за вищезазначеними статтями законодавства України.

3. Суб'єкти господарювання, суб'єкти підприємницької діяльності.

Так, у ч. 1 ст. 36 Господарського кодексу України зазначається таке: «Відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання, можуть бути визнані його комерційною таємницею. Склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, спосіб їх захисту визначаються, суб'єктом господарювання відповідно до законів України» [6].

Водночас відповідно до ч. 2 ст. 506 Цивільного кодексу України майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю належать особі, яка правомірно визначила інформацію комерційною таємницею, якщо інше не встановлено договором [5].

Як бачимо, відсутність конкретизації суб'єкта права на КТ або КІ дає нам підстави вважати, що їм може бути і юридична особа, яка правомірно визначила інформацію як КТ або КІ.

4. Фізичні особи, іноземці, особи без громадянства.

Визнання фізичної особи суб'єктом права інтелектуальної власності на комерційну таємницю, а відтак і суб'єктом адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні також впливає із ч. 2 ст. 506 Цивільного кодексу України [5].

При цьому слід зазначити, що чинне законодавство не встановлює будь-яких спеціальних обмежень володіння правами на комерційну таємницю для іноземних громадян чи осіб без громадянства. Вони можуть володіти цими правами на тих самих підставах, що і громадяни України.

5. Юридичні особи нашої держави, що здійснюють некомерційну діяльність та іноземні юридичні особи.

У сфері охорони КТ або КІ в Україні публічним суб'єктивним правом є відповідна категорія, що включає в себе такі повноваження:

1) право фізичних та юридичних осіб вимагати від суб'єктів публічної адміністрації здійснення юридичних дій, направлених на охорону та захист КТ або КІ, їхніх

прав та законних інтересів, пов'язаних зі здійсненням права на КТ або КІ;

2) право суб'єктів публічної адміністрації вимагати від винних осіб у вчиненні адміністративного правопорушення у сфері охорони КТ або КІ дотримання свого обов'язку;

3) право суб'єктів публічної адміністрації застосовувати заходи адміністративного примусу під час притягнення до адміністративної відповідальності винних осіб у вчиненні адміністративного правопорушення у сфері охорони КТ або КІ.

При цьому очевидно, що наведений перелік публічних суб'єктивних прав у сфері охорони КТ або КІ в Україні не є вичерпним.

У свою чергу, нормативно-правові заходи забезпечення КТ або КІ – це встановлені законом юридичні інструменти, за допомогою яких передбачені на законодавчому рівні суб'єкти здійснюють вплив на суспільні відносини у сфері правового регулювання КТ або КІ з метою забезпечення прав чи захисту порушеного права суб'єктів права на КТ або КІ.

А до нормативно-правових заходів забезпечення комерційної таємниці належать: правова норма у сфері забезпечення правової охорони комерційної таємниці, охорона комерційної таємниці самим суб'єктом господарювання, самозахист суб'єкта господарювання, оформлення на підприємстві певних документів, що забезпечують охорону та захист комерційної таємниці, судовий захист.

Потрібно окремо окреслити повноваження, передбачені у ст. 16 Закону «Про Антимонопольний комітет України», відповідно до якої державний уповноважений Антимонопольного комітету України має такі права: а) проводити перевірки суб'єктів господарювання щодо дотримання ними вимог законодавства про захист економічної конкуренції, а також під час проведення розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції; б) безперешкодно входити до приміщень підприємств, установ та організацій під час проведення перевірок та розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції за умови пред'явлення службового посвідчення і документів, що під-

тверджують проведення перевірки чи розслідування; в) при розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проведенні перевірки та в інших передбачених законом випадках вимагати від суб'єктів господарювання інформацію, в тому числі з обмеженим доступом; викликати для надання пояснень під час розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, посадових осіб і працівників суб'єктів господарювання, інших юридичних осіб, їх структурних підрозділів, філій, представництв, а також фізичних осіб; у випадках та порядку, передбачених законом, проводити огляд службових приміщень та транспортних засобів суб'єктів господарювання – юридичних осіб, вилучати або накладати арешт на предмети, документи чи інші носії інформації, які можуть бути доказами чи джерелом доказів у справі незалежно від їх місцезнаходження [12].

Враховуючи предмет нашої наукової розвідки, можемо констатувати, що об'єктом адміністративно-правових відносин у сфері охорони КТ та КІ в Україні є дії суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють захист КТ та КІ. А саме такі дії суб'єктів публічної адміністрації: документування правопорушень, видання правових актів, виконання матеріально-технічних операцій та адміністративних проваджень, які здійснюються суб'єктами публічної адміністрації та ін.

До правових заходів відносяться такі способи охорони КТ або КІ, які передбачають використання певного комплексу правових засобів, наданих законом і підзаконними актами особам, які законно контролюють таку інформацію. До них слід віднести розробку і прийняття локальних нормативних (корпоративних) актів: Перелік відомостей, які складають КІ, Положення про конфіденційну інформацію, Інструкцію, яка зобов'язує співробітників підприємства дотримуватися режиму нерозголошення КІ, Угоду про нерозголошення КТ або КІ тощо.

Крім того, як вже було зазначено, суб'єктом господарювання розробляється ряд документів для регулювання трудових відносин із працівниками з приводу

охорони конфіденційної інформації, яка була надана йому для виконання трудових функцій.

Зазначені вище заходи носять троякий характер:

1) посадові особи і працівники, які мають справу з конфіденційною інформацією, зобов'язані зберігати її в секреті; особи, які отримали доступ до неї, повинні бути попереджені, що така інформація є КТ або КІ, і зобов'язані зберігати її в секреті (не розголошувати третім особам), а також нести відповідальність за недотримання конфіденційності. Найчастіше така відповідальність передбачається в трудовому договорі або укладеному окремому договорі з працівником;

2) особа, яка законно контролює конфіденційну інформацію, повинна передбачити в контракті зі своїми контрагентами, яким надається доступ до неї, обов'язок утримуватись від розголошення її третім особам і передбачити відповідальність за порушення КТ або КІ. Одним із способів фіксації обов'язку щодо збереження конфіденційності є проставлення на відповідних документах грифу «КТ» або «КІ»;

3) особа, яка законно контролює конфіденційну інформацію, повинна прийняти необхідні заходи з недопущення несанкціонованого доступу третіх осіб до неї, зокрема, що перешкоджають промисловому, економічному, комерційному шпіонажу. Недотримання цих умов може бути перешкодою для захисту «законного інтересу» особи, яка законно контролює КТ або КІ. Можна сказати, що ця умова є обов'язковою для доказування в суді при виникненні спору. При цьому слід пам'ятати, що саме через комп'ютерну мережу проходить найбільше інформації, яку, знаючи відповідні прийоми пошуку та зняття кодів, можна вилучити КТ або КІ.

Проблематика щодо охорони конфіденційної інформації суб'єктів господарювання в Україні нами була розглянута у попередніх наукових розвідках [13, с. 35–38; 14, с. 43–46; 15, с. 166–169].

Таким чином, правовим засобом у сфері забезпечення КТ або КІ є оформлення на підприємстві певних документів, що забезпечують захист КТ або КІ – наказ, статут, трудові контракти та угоди, правила вну-

трішнього розпорядку, які передбачають обов'язок утримуватись від розголошення її третім особам, а також встановлюють відповідальність за порушення правил охорони КТ або КІ.

На нашу думку, зазначені вище форми збереження інформації, яка становить КТ або КІ, мають дуже важливе значення, оскільки є юридичною основою для залучення до відповідальності працівника, якщо мало місце розголошення ним інформації, що становить КТ або КІ. Суб'єкти господарювання самі регулюють відносини щодо визначення та охорони КТ або КІ шляхом прийняття відповідних локальних документів.

Отже, правове регулювання КТ або КІ необхідне не тільки на рівні нормативно-правових актів, що складають законодавство про КТ або КІ, а й на локальному рівні – у вигляді локальних актів суб'єктів господарювання.

У травні 2016 року Конгресом США був прийнятий Defend Trade Secrets Act of 2016 (DTSA) – Закон про комерційну таємницю (далі – Закон). Закон передбачає можливість притягнення до відповідальності співробітників і підрядників за розголошення КТ компанії. Якщо раніше кожен штат встановлював правила захисту комерційної таємниці окремо, то тепер це питання врегульоване і на федеральному рівні. Дія Закону поширюється на КТ, пов'язані з продуктами і послугами, які використовуються між штатами, а також у зовнішній торгівлі [16].

Досвід зарубіжних країн в правовій охороні комерційної таємниці, а також проблеми адаптації вітчизняного законодавства про комерційну таємницю до стандартів Європейського Союзу нами були

розглянуті детально у попередніх наукових доробках [17, с. 91–98; 18, с. 175–181; 19, с. 107].

Підсумовуючи, можемо стверджувати, що основна відмінність КІ від КТ полягає в тому, що конфіденційна інформація – це інформація про фізичну особу, яка має цінність саме для фізичної особи, ділова інформація про фізичну особу, сімейні секрети, і тому в законодавчому визначенні конфіденційної інформації потрібно прибрати згадки про юридичну особу. А комерційна таємниця – це інформація, що має цінність саме для юридичних осіб (в тому числі ФОП), яка надає переваги на ринку над конкурентами (суб'єктами господарювання), а також впливає на прибуток підприємств, установ та організацій і тому потребує охорони й захисту.

Це питання можна вирішити, прибравши згадки про юридичну особу в законодавчому визначенні КІ в Україні. А саме – сформулювати визначення юридичного терміна «конфіденційна інформація», наприклад, так: конфіденційна інформація – це інформація, що має цінність для фізичної особи, в тому числі інформація про сімейні секрети фізичної особи, ділова інформація фізичної особи, інша інформація про фізичну особу, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

Щодо комерційної таємниці, то потрібно прийняти Закон України «Про комерційну таємницю», де чітко сформулювати правила заходів охорони КТ = це потрібно для успішної інтеграції України у Європейське бізнес-середовище.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Directive (EU) 2016/943 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure. OJ L 157, 15.6.2016. P. 1-18. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0943> (дата звернення: 04.09.2022).
2. Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.
3. Про інформацію : Закон України. Верховна Рада України. URL: [//zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text) (дата звернення: 02.09.2022).
4. Про доступ до публічної інформації : Закон України / Верховна Рада України. URL: [//zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text) (дата звернення: 02.09.2022).
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: [//zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/para2312#n2312](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/para2312#n2312) (дата звернення: 02.09.2022).

6. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: [//zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page) (дата звернення: 02.09.2022).

7. Кравченко О.М. Суб'єкти та їх повноваження щодо охорони комерційної таємниці в Україні. Органи публічної влади в Україні: теорія та практика : колект. моногр. Київ : МОН України ; НУ «Одеська юрид. акад.», 2019. С. 133–156.

8. Кравченко О.М. Нормативно-правові заходи забезпечення комерційної таємниці в Україні. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. 2019. № 1. С. 82–89.

9. Кравченко О.М. Структура правовідносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 3. С. 137–145.

10. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.09.2022).

11. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/paran3896#n3896> (дата звернення: 03.09.2022).

12. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 № 3659-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення: 02.09.2022).

13. Кравченко О.М. Дистинкція між конфіденційною інформацією та комерційною таємницею. *Право та закон: теорія, методологія, практика* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 15.04.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 35–38.

14. Кравченко О.М. Конфіденційна інформація в Україні. *Правова держава в умовах воєнного та післявоєнного стану*: зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 09.06.2022). Київ : Центр учбової літератури, 2022. С. 43–46.

15. Кравченко О.М. Конфіденційна інформація та комерційна таємниця в Україні. *Роль юридичної науки у становленні нового світового порядку у воєнний і післявоєнний час*: зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. (м. Рига, Латвійська Республіка, 29-30.07.2022). Рига : Балтійська міжнародна академія, 2022. С. 166–169.

16. Defend Trade Secrets Act of 2016. URL: <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/senate-bill/1890/text> (дата звернення: 04.09.2022).

17. Кравченко О.М. Досвід зарубіжних країн в правовій охороні комерційної таємниці. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2015. № 1(17). С. 91–98.

18. Кравченко О.М. Перспективи адаптації законодавства України до міжнародних стандартів охорони комерційної таємниці. *Право України*. 2016. № 2. С. 175–181.

19. Кравченко О.М. Проблеми адаптації вітчизняного законодавства про комерційну таємницю до стандартів ЄС. *Модернізація українського суспільства у світлі угоди про асоціацію з ЄС* : зб. тез (Київ, 02–03.04.2015). Київ : Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2015. С. 107.